

Πώς μπορώ μέσα από την τέχνη να αντιληφθώ τη φύση της εποχής που ζούμε;

Συνέντευξη στο Art and Press

Ο Σάββας Στρούμπος ανήκει στους δημιουργούς που αντιμετωπίζουν το θέατρο ως μια βαθιά υπαρξιακή και πολιτική πράξη. Ηθοποιός και σκηνοθέτης με μακρά πορεία στην έρευνα του σωματικού θεάτρου, έχει χαράξει τη δική του ξεχωριστή διαδρομή μέσα από την Ομάδα Σημείο Μηδέν, παρουσιάζοντας παραστάσεις που έχουν ταξιδέψει σε σημαντικές σκηνές και διεθνή φεστιβάλ. Η σκηνοθετική του ματιά, απαιτητική και αδιαπραγμάτευτη, συνομιλεί με τους μεγάλους κλασικούς αλλά και με τη σύγχρονη δραματουργία, αναζητώντας πάντα τη βαθύτερη σχέση του ανθρώπου με την Ιστορία, το σώμα και την ελευθερία. Με αφορμή τη νέα του δουλειά, συζητήσαμε μαζί του για το θέατρο, την εποχή μας και την ευθύνη της τέχνης απέναντι στον άνθρωπο.

Έχετε σκηνοθετήσει από Κάφκα και Καμύ μέχρι Μπέκετ και αρχαίο δράμα. Τι είναι αυτό που αναζητάτε ως κοινό πυρήνα σε τόσο διαφορετικά κείμενα;

Για μένα το κάθε κείμενο είναι ζωντανός οργανισμός, πεδίο έρευνας αισθητικών, πολιτικών, φιλοσοφικών, οντολογικών ερωτημάτων που με απασχολούν ως άνθρωπο και ως δημιουργό. Αντιλαμβάνομαι το κείμενο ως υλικό προς μετάπλαση και αναδημιουργία. Κάθε φορά χρειάζεται να κάνω αυτό το ταξίδι έξω από τον εαυτό μου και προς το υλικό, όσο γίνεται χωρίς προκαταλήψεις και προειλημμένες αποφάσεις. Η κίνηση αυτή προς έναν κόσμο ακόμα άγνωστο σε μένα, ανοίγει τη δημιουργική μου φαντασία και με προκαλεί να βαδίσω σε ανεξερεύνητα μονοπάτια. Κάπως έτσι αντιλαμβάνομαι και την περιπέτεια της καλλιτεχνικής δημιουργίας, για την οποία δεν πιστεύω ότι υπάρχουν ετοιμοπαράδοτες λύσεις. Χρειάζεται να πέσει κανείς στη φωτιά και να παλέψει με το θηρίο.

Η σωματικότητα αποτελεί βασικό στοιχείο της σκηνοθετικής σας γλώσσας. Πώς εξελίχθηκε αυτή η προσέγγιση μέσα από τη συνεργασία σας με τον Θεόδωρο Τερζόπουλο και πώς την έχετε μετασχηματίσει στη δική σας δουλειά;

Η μέθοδος Τερζόπουλου, που αποτελεί το υπέδαφος της δουλειάς μας, διαμορφώνει το σώμα σε ανοιχτό πεδίο έρευνας και δημιουργίας, σε τοπίο διαρκών εσωτερικών μεταμορφώσεων και μετασχηματισμών. Στη διαδικασία της έρευνας, από το σώμα εκπορεύονται χειρονομίες, ηχητικοί δρόμοι και χρονο-ρυθμοί που ενδεχομένως να είναι ως τώρα άγνωστοι για τον ηθοποιό και τον σκηνοθέτη. Οι δημιουργοί αναμετρούνται με το άγνωστο, αναζητώντας αυτό που δεν υπάρχει ακόμα. Η αναζήτηση αυτή δεν έχει όρια και σύνορα, δεν έχει κάποιο τέλος, όπως επίσης δεν επιδέχεται μιμήσεις και ετοιμοπαράδοτα σχήματα. Χρειάζεται κανείς να μπει στην περιπέτεια της καλλιτεχνικής δημιουργίας, ανοιχτός και έτοιμος για το ταξίδι. Από αυτές τις διαδρομές προκύπτει ο μετασχηματισμός και η εξέλιξη της δικής μας δουλειάς, όπως και από τη συνάντηση με τον κάθε ηθοποιό και το υλικό που φέρει σε αυτή τη συνάντηση.

Μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες με την Ομάδα Σημείο Μηδέν, πώς βλέπετε να έχει αλλάξει η σχέση σας με το θέατρο και ποιο είναι το καλλιτεχνικό ερώτημα που σας απασχολεί περισσότερο σήμερα;

Η καλλιτεχνική μου διαδρομή έχει συντελεστεί μέσα σε δύο ομάδες, όπου η μία είναι γέννημα της άλλης. Η ομάδα Άττις και η ομάδα Σημείο Μηδέν. Σήμερα επιμένω στο όραμα της ομάδας, της κολεκτίβας, της κοινότητας. Ίσως αυτό είναι ουτοπικό στις μέρες μας. Για μένα όμως είναι μια ουτοπία συγκεκριμένη που διαπερνά την καθημερινή πρακτική και τη σκέψη μου. Έτσι αναπτύχθηκε μέσα στους αιώνες η θεατρική τέχνη. Από πυρήνες αιρετικών, τρελών, εξεγερμένων καλλιτεχνών που αναζητούν μέσα από την τέχνη τους κάτι πέρα από τα όρια της κανονικότητας στην ίδια την τέχνη αλλά και στη ζωή. Η αναζήτηση αυτή με οδηγεί σε ένα βασικό ερώτημα: πώς μπορώ μέσα από την τέχνη να αντιληφθώ τη φύση της εποχής που ζούμε;

Τι σας οδήγησε να επιστρέψετε στον Ευριπίδη και συγκεκριμένα στην «Ιφιγένεια εν Αυλίδι» αυτή τη χρονική στιγμή;

Ο Ευριπίδης γράφει την “Ιφιγένεια η εν Αυλίδι” και τις “Βάκχες” στο τέλος μιας εποχής, στο τέλος ενός κόσμου που γέννησε τη δημοκρατία, την τραγωδία και τη φιλοσοφία. Η παρακμή επέρχεται μέσα στα πεδία των μαχών του Πελοποννησιακού Πολέμου. Όταν διάβασα την τραγωδία αισθάνθηκα ότι είναι ένα εξαιρετικά επίκαιρο κείμενο και ότι συνομιλεί

ευθέως με τα ζητήματα που απασχολούν τη δική μας εποχή, αν και με τρόπο ποιητικό και όχι επικαιρικό.

Η «Ιφιγένεια εν Αυλίδι» θέτει διλήμματα γύρω από την εξουσία, τη θυσία και την ευθύνη. Ποιο από αυτά θεωρείτε ότι συνομιλεί πιο έντονα με τη σημερινή κοινωνία;

Στην “ιφιγένεια” τα πρόσωπα είναι ραγισμένα, σπασμένα, δεν μπορούν να στοιχειοθετήσουν συμπαγείς συμπεριφορές και απόψεις. Οι ήρωες της επικής παράδοσης φαίνονται ως ανδρείκελα υποταγμένα στη βουλιμία για πόλεμο, αίμα και εξουσία. Ελάχιστοι ενδιαφέρονται για την ανθρώπινη ζωή και για τα ηθικά προτάγματα που αυτή θέτει. Ηθική τους είναι η ηθική της βίας και της εξουσίας. Δεν νομίζω ότι απέχουμε ούτε πιθαμή από ότι διακυβεύεται σήμερα. Η μεταστροφή της ίδιας της Ιφιγένειας, όπου στο χείλος του θανάτου φαίνεται να υποστηρίζει τον πατρικό λόγο, δεν έχει τίποτα το ηρωικό ή το πατριωτικό. Είναι κι αυτή αποτέλεσμα ενός ραγίσματος στο εσωτερικό τοπίο της τραγικής ηρωίδας. Επιλέγει να δικαιολογήσει την απολύτως παράλογη θυσία της με τα απολύτως παράλογα επιχειρήματα του πατέρα της, που δεν μπορεί να υπάρξει αν αυτός ο πόλεμος δεν επιτελεστεί. Το ερώτημα που με απασχολεί είναι τι συμπεράσματα έβγαλε η ανθρωπότητα από τον Τρωικό πόλεμο ως σήμερα; Πότε πια θα αντιληφθούμε ότι στα πεδία των μαχών κυριαρχεί μόνο ο θάνατος και τίποτε άλλο;

Ποια ήταν η μεγαλύτερη σκηνοθετική πρόκληση στη μεταφορά αυτού του έργου στη σκηνή και τι θα θέλατε να πάρει μαζί του ο θεατής φεύγοντας από την παράσταση;

Πιστεύω ότι σε αυτή την τραγωδία ο Ευριπίδης ισορροπεί μεταξύ τραγικού αδιεξόδου, αίσθησης του παράλογου και οξύτατου σαρκασμού. Το κοίταγμα του, όμως, είναι ποιητικό και αυτό διαφαίνεται στην ίδια την αρχιτεκτονική του κειμένου. Εδώ ήταν η πρόκληση για μένα. Πώς θα μπορέσει η παράσταση να ισορροπήσει σε αυτά τα στοιχεία μέσα από το ποιητικό κοίταγμα.

Ως προς τον θεατή, πιστεύω στην ελευθερία της πρόσληψης. Ο κάθε άνθρωπος παίρνει από μια παράσταση αυτά που θέλει και μπορεί ανάλογα με την ευαισθησία και την ιδιαιτερότητά του. Δεν θα ήθελα να περιορίσω αυτό το κοίταγμα.

Η Ιφιγένεια ταξιδεύει και στο εξωτερικό, στην Αυστρία. Πως επετεύχθη αυτό το ταξίδι και πως πιστεύετε ότι θα την υποδεχθεί το αυστριακό κοινό;

Με την Κωνσταντίνα Μπορντίν, καλλιτεχνική διευθύντρια του φεστιβάλ Art Carnuntum μας συνδέει στενή φιλία εδώ και χρόνια. Το 2023 συμμετείχαμε και πάλι στο φεστιβάλ με δύο παραστάσεις, την “Αντιγόνη” και τους “Πέρσες”. Η υποδοχή των θεατών ήταν ιδιαίτερα θερμή. Με αυτές τις μνήμες στις αποσκευές μας ταξιδεύουμε και πάλι για την Αυστρία.